

primljen: 11.03.2024.
korigovan: 05.04.2024.
prihvaćen: 10.04.2024.

Pregledni rad

UDK : 711.435
<https://doi.org/10.62683/NiP27.35-42>

IDEJNO URBANISTIČKO REŠENJE KOMPLEKSA „7. JULI“ NA KARADORĐEVOM BRDU U PARAĆINU - PRIKAZ STUDENTSKIH KONKURSNIH REŠENJA

Ivana Bogdanović Protić¹, Milica Ljubenović², Magdalena Slavković³

Rezime: U radu je dat prikaz studentskih konkursnih Idejnih urbanističkih rešenja kompleksa „7. juli“ na Karadorđevom brdu u Paraćinu. Konkurs je realizovan u organizaciji Opštine Paraćin i Katedre za urbanizam i prostorno planiranje sa Građevinsko –arhitektonskog fakulteta u Nišu u prolećnom semestru šk. 2022/2023. godine u okviru predmeta Urbanizam IV na studijskom programu Arhitektura. Proces urbanističkog projektovanja predmetne lokacije podrazumevao je: (1) analiza postojećeg stanja – potencijala i ograničenja predmetne lokacije, (2) analiza važeće planske dokumentacije za predmetnu lokaciju i njena valorizacija i (3) urbanističko-arhitektonsko rešavanje i oblikovanje prostora. Predloženim idejnim urbanističkim rešenjima planirana je transformacija lokacije u rekreativno područje multinamenskog karaktera sa smeštajnim sadržajima i komercijanim delatnostima. Dobijena rešenja, ukoliko se realizuju, mogla bi da doprinesu transformaciji lokacije u atraktivno rekreativno i turističko područje, što bi bilo od izuzetnog značaja kako za građane Paraćina, tako i za potencijalne turiste.

Ključne reči: idejno urbanističko rešenje, kompleks „7.juli“ na Karadorđevom brdu, Paraćin, studentski konkurs

URBAN DESIGN PROPOSAL FOR THE COMPLEX "7. JULI" ON KARADORĐE HILL IN PARAĆIN - PRESENTATION OF STUDENT COMPETITION SOLUTIONS

Abstract: This paper presents the students' competition of Conceptual urban design proposal for the complex "7. July" on Karadorđe Hill in the City of Paraćin. The competition was organized by the Municipality of the City of Paraćin and the Department of Urbanism and Spatial Planning from the Faculty of Civil Engineering and Architecture of Niš in the spring semester of 2022/2023. Academic year within the course Urbanism IV of the Architecture study program. The process of urban planning of the subject location included: (1) analysis of the existing state - potentials and limitations of the subject location, (2) analysis of valid planning documentation for the subject location and its valorization and (3) urban-architectural solution and design of the location. In the proposed conceptual urban design plans the transformation of the location into a recreational area of multipurpose character with accommodation facilities and commercial activities is planned. The implementation of the resulting urban design proposals could contribute to the transformation of the location into an attractive recreational and tourist area, which would be extremely important both for the citizens of the City Paraćin and for potential tourists.

Key words: conceptual urban solutions, complex "7. July" on Karadorđe Hill, Paraćin, students' competition

1 Dr, vanredni profesor, Građevinsko-arhitektonski fakultet Niš, ivana.bogdanovic@gaf.ni.ac.rs
ORCID 0000-0003-0987-7127

2 Dr, docent, Građevinsko-arhitektonski fakultet Niš, milica.ljubenovic@gaf.ni.ac.rs
ORCID 0009-0000-0115-9222

3 Mast. inž. arh., asistent, Građevinsko-arhitektonski fakultet Niš, magdalena.slavkovic@gaf.ni.ac.rs
ORCID 0009-0000-2775-5217

1 UVOD

Savremene urbanističke tendencije baziraju se na primeni koncepta humanizacije životne sredine, u pravcu omogućavanja kontakta građana sa prirodom, očuvanja prirodnih vrednosti, kao i na uvažavanju raznovrsnih potreba građana. U tom kontekstu, očuvanje i uspostavljanje što optimalnije sredine za život građana predstavlja polazno opredeljenje planiranja i uređenja prostora, uz maksimalno korišćenje potencijala povoljnih prirodnih karakteristika i raznovrsnosti predela i predeonih celina, što posebno dolazi do izražaja poslednjih godina [1]. Naime, u aktuelnim uslovima hiperurbanizacija, ubrzani tehnološki i urbani razvoj imaju niz negativnih implikacija na životnu sredinu, što se prevashodno manifestuje kroz ekološke probleme koji narušavaju kvalitete života građana, a odražavaju se i na promene potreba građana i stilova života [2]. Ove promene prepoznaju se poslednjih godina kroz sve veću zastupljenost sedentarnih aktivnosti i zavisnosti većine građana od digitalnih uređaja, što implicira uvećane potrebe za fizičkom aktivnošću i urbanom rekreacijom [3]. Tendencije promene životnih stilova prepoznaju se i kroz porast urbane mobilnosti i broja turističkih putovanja [4,5]. Sve navedeno ukazuje da uloga turističkih i sportsko-rekreativnih sadržaja postaje sve značajnija [6], odakle i proizilazi porast interesovanja za planiranjem njihovog uređenja. Kako predstvaljaju i značajne potencijale ekonomskog i socijalnog razvoja, kao i značajne pokazatelje kvaliteta života, od suštinskog je značaja ulaganje u njihovo unapređenje u skladu sa promenljivim trendovima, potrebama i aktivnostima građana.

Međutim, turistički i rekreativni potencijali u mnogim sredinama u Srbiji nedovoljno i neadekvatno su iskorišćeni, a neretko i zapušteni i degradirani, što je dovelo do gubitka njihovih osnovnih funkcionalnih vrednosti. Uprkos raznovrsnoj i atrakcijskoj strukturi turističkih potencijala, u Strategiji razvoja turizma Republici Srbiji [7] identifikovan je pasivan odnos prema turizmu, neprepoznavanje značaja turizma kao bitnog faktora ekonomskog rasta, mala i nedovoljna investiciona ulaganja i sl. Dalje, sportski i rekreativni sadržaji posebno su značajni za stvaranje zdravih i kvalitetnijih uslova života, ali je sportska i rekreativna infrastruktura u nezadovoljavajućem stanju u RS. U tom kontekstu u Strategiji razvoja sporta u Republici Srbiji [8] preporučeno je da: „lokalna zajednica treba

da daje prioritet promociji rekreativnog sporta i što većem obuhvatu bavljenja građana sportom, uključujući i neorganizovane i spontane oblike upražnjavanja sportskih aktivnosti”. Imajući u vidu sve navedeno, evidentno je da se prepoznavanjem sportsko-rekreativnih i turističkih resursa i njihovim adekvatnim planskim tretmanom može sprečiti degradacija ovih područja i podsticati njihov razvoj u pravcu atraktivnih prostora izuzetno velikih prostornih i ambijentalnih vrednosti od značaja za lokalnu samoupravu, kao i okruženje.

Razvoj turizma i rekreacije prepoznati su u Planu detaljne regulacije za lokaciju „Karađorđevo brdo” u Paraćinu [9], uz naglasak na očuvanja lokacije kao ekološki čiste sredine, odnosno „čuvanja i održavanja prirodne vrednosti prostora šume i stvaranje novog ambijentalnog lika (zona jezera, sportskog centra i sl)”.

Na inicijativu Opštine Paraćin realizovan je studentski konkurs na temu Idejno urbanističko rešenje za uređenje kompleksa „7 juli” na Karađorđevom brdu u Paraćinu. Time je nastavljena višegodišnja tradicija saradnje Katedre za urbanizam i prostorno planiranje sa Građevinsko –arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu i jedinica lokalne samouprave u širem okruženju kroz organizovanje studentskih konkursa, koja je započela još 2001.godine. U izradi rešenja bili su uključeni studenti VI semestra integrisanih akademskih studija studijskog programa Arhitektura kroz obavezni zadatak u okviru predmeta Urbanizam IV.

Tema konkursa je bila izuzetno složena, pre svega zbog prirodnih karakteristika predmetne lokacije i aktuelnog stanja. Naime, lokacija je, uprkos maloj udaljenosti od gradskog jezgra i višestrukim prirodnim potencijalima, a pre svega jezeru i dominantnom šumom, u aktuelnim uslovima neatraktivni prostor sa devastiranim sportskim-terenima, neadekvatnim pešačkim stazama, neprohodnim segmentima usled zapuštenog visokog zelenila, bez urbane opreme i sa skromnom upotrebnom vrednošću. Sve navedeno predstavljalo je veliki izazov za preko 130 studenata koji su radeći u timovima zajedno sa svojim mentorima sa fakulteta, celokupni letnji semestar 2022/2023. godine posvetili ozbiljnom i kreativnom radu na kreiranju vizija za revitalizaciju predmetne lokacije. Nakon istraživanja na terenu i analize relevantnih činilaca, proizveli su izuzetno kvalitetna programska i urbanistička rešenja.

Produkt visokog stepena motivisanosti i anagažovanja studenata su 34 rada, od kojih su

najuspešniji nagrađeni. Mentorski tim činili su: prof. dr Ivana Bogdanović Protić i saradnici: dr Milica Ljubenović, MSc Magdalena Slavković, MSc Mihailo Mitković i Nikola Stojiljković, saradnik, svi sa Katedre za urbanizam i prostorno planiranje.

Žiri i mentorski tim su bili izuzetno zadovoljni konkursnim radovima, koji su nas uverili da imamo razloga da budemo ponosni na svoje studente. Pokazalo se da je motivacija studenata znatno stimulirana najavom mogućnosti da se, u celini ili u pojedinim delovima, neke od njihovih ideja ugrade u buduća planska dokumenta.

Dobijena idejna urbanistička rešenja, ukoliko se realizuju, mogla bi da doprinesu reafirmaciji i transformaciji predmetne lokacije u atraktivno rekreativno i turističko područje multinamenskog karaktera [10], sa raznovrsnim sadržajima za aktivnu i pasivnu rekreaciju i komercijalnim objektima, aktivaciji priobalja jezera, što bi bilo od izuzetnog značaja kako za građane Paraćina, tako i za potencijalne turiste.

2 PREDMET KONKURSA - OPŠTE SMERNICE I PREPORUKE

Od učesnika konkursa se očekivalo da daju predlog uređenja kompleksa „7 juli“ kako bi se obogatio već formirani prostor i izvršila njegova revitalizacija i proširenje sadržajima koji bi više afirmisali i omogućili raznovrsne sportske i društvene događaje. Predloženim sadržajima je trebalo zaokružiti postojeće i formirati nove ambijentalne celine i međusobno ih povezati u funkcionalno jedinstven prostor.

Proces urbanističkog projektovanja predmetne lokacije podrazumevao je sledeće korake: (1) analiza postojećeg stanja – potencijala i ograničenja predmetne lokacije, (2) analiza važeće planske dokumentacije za predmetnu lokaciju i njena valorizacija i (3) urbanističko-arhitektonsko rešavanje i oblikovanje prostora. Predloženo rešenje trebalo je da bude realno, usklađeno sa stvarnim potrebama, kao i mogućnostima i ograničenjima predmetnog prostora i njegovog okruženja.

Prostor u okviru kompleksa je trebalo preurediti u rekreativno područje multinamenskog karaktera sa smeštajnim sadržajima i komercijalnim delatnostima. Projektnim zadatkom čiji se sadržaj zasniva na Planu Detaljne Regulacije za lokaciju „Karađorđevo brdo“ u Paraćinu (Službeni list opštine Paraćin, br. 8

/2010) definisane su dve funkcionalne celine: (1) jezero sa turističko-rekreativnim sadržajima i (2)

sportsko rekreativni centar. Ove celine je trebalo osmisliti u skladu sa definisanim smernicama i istovremeno povezati u jedinstven prostor.

Jezero je prepoznato kao vredan i značajan potencijal za sport i rekreaciju, turističke i ugostiteljske sadržaje namenjene odmoru i razonodi. Celina sa jezerom je stoga planirana da se preuredi u turističko-ugostiteljsku celinu, koja bi služila za kupanje i odmor posetilaca, pri čemu su zaštita prirodnog ambijenta jezera i kvaliteta vode naglašeni prioriteta pri daljem uređenju i izgradnji ovih prostora. U tom cilju je omogućena izgradnja objekata na prostoru obale u funkciji turizma, ugostiteljstva, trgovine, zabave i rekreacije. Planirane sadržaje i oblikovne elemente trebalo je optimalno uklopiti u pejzaž uz oslanjanje na tradicionalne forme i materijale, a posebnu pažnju obratiti na otvaranje vizura ka ključnim elementima prirodnih i stvorenih vrednosti. Potrebno je bilo urediti obalu jezera i formirati plažu sa severne strane jezera i opremiti savremenim sadržajima za zabavu i rekreaciju na vodi. Uređenjem ovog dela prostora cilj je bio ostvariti dvostruku funkciju jezera, da u toku dana bude namenjeno za sunčanje, kupanje i šetnju, a u noćnim satima za zabavu, koncerte, modne revije, prezentacije i sl.

Drugu celinu čini planirani kompleks sportsko-rekreativnih sadržaja, koji je trebalo formirati duž postojeće ulice, na mestu gde je već započeta izgradnja sportskih terena. Naglasak je na osavremenjivanju sportske infrastrukture i pratećih sadržaja sa ciljem jačanja sportskog turizma. U okviru ovog prostora je trebalo predvideti izgradnju sportskih terena na otvorenom (teniski tereni, odbojka, košarka, mali fudbal...), trim staze, prostore sa spravama za vežbanje u prirodi, površine za igranje dece i prostore za odmor sa maksimalnim ozelenjavanjem, kao i pratećim sadržajima (parkinzi, zelene površine). Takođe je bilo moguće uključiti i specifične avanturističke i sportsko-rekreativne usluge u turizmu (jahanje, gorsko-planinsko vođenje, skakanje sa užetom i slično, avantura park, zip-lajn, mini-golf) koje pružaju stručno osposobljena lica. U zavisnosti od koncepta rešenja bilo je moguće predvideti i izgradnju turističko-ugostiteljskih objekata sa smeštajnim kapacitetima.

Obe celine je trebalo uklopiti u jedinstvenu kompoziciju, a mrežom staza obezbediti prigodno povezivanje privlačnih centara kompleksa, laku preglednost i orijentaciju već od ulaza u kompleks.

3 OPIS POSTOJEĆEG STANJA, POTENCIJALA I OGRANIČENJA PREDMETNE LOKACIJE

Kompleks „7 Juli“ je lociran na Karađorđevom brdu u Paraćinu severno od auto-puta Beograd-Niš. Naselje Karađorđevo brdo sa centrom naselja i ostalim njegovim delovima ostvaruje vezu preko četiri podvožnjaka od kojih je jedan u neposrednoj blizini kompleksa „7 Juli“. Kompleks je oivičen sa zapada auto-putem Beograd-Niš i kompleksom mešovitog poslovanja, sa severa i istoka šumskim zemljištem, a na jugu kompleksom individualnog i vikend stanovanja. Obuhvat koji je bio predmet urbanističko-arhitektonske razrade čini stari sportsko-rekreativni kompleks sa terenima za male sportove, jezerom i zelenim površinama oko postojećih sadržaja (Slika 1).

Slika 1. a) Položaj kompleksa „7. juli“ u odnosu na grad Paraćin b) Granice kompleksa „7. juli“. Izvor: <https://a3.geosrbija.rs/>

Planski osnov za izradu urbanističkog rešenja čine Izmene Plana Generalne Regulacije naseljenog mesta Paraćin (Službeni list opštine Paraćin br. 7/2018) [11] i Plan Detaljne Regulacije za lokaciju „Karađorđevo brdo“ u Paraćinu (Službeni list opštine Paraćin, br. 9/2010). Važeća planska dokumentacija definiše namenu samog prostora kao sportsko-rekreativni centar sa pratećim sadržajima. Prema Izmenama Plana Generalne Regulacije naseljenog mesta Paraćin na lokaciji kompleksa je predviđena izgradnja specijalizovanog sportsko-rekreativnog centra uz maksimalno očuvanje i korišćenje postojećih šuma (Slika 2). Plan Detaljne Regulacije za lokaciju „Karađorđevo brdo“ u Paraćinu naglašava značaj i mogućnost razvoja tranzitnog turizma zbog geografsko-saobraćajnog položaja Paraćina u čijoj finkciji na ovoj lokaciji treba realizovati aktivnosti i sadržaje za odmor i rekreaciju. Pored ovog vida turizma, predviđen je razvoj stacionarnog turizma komplementarno sa sportskim manifestacijama kao i izletničkog turizma koji je omogućen postojanjem jezera i šumom oko nje.

Slika 2. Izvod iz dokumenta Izmene plana generalne regulacije naseljenog mesta Paraćin, Izvor: <https://www.parcin.rs/index.php/planska-i-strateska-dokumenta>

Višestruki potencijali predmetne lokacije koji se ogledaju pre svega u postojanju jezera i dominantnoj šumi postojećim uslovima nisu iskorišćeni. Trenutno je to neuređen i neatraktivan prostor sa neadekvatnim pešačkim stazama, velikim neprohodnim segmentima usled neodržavanja zelenila i potpunim odsustvom urbane opreme (Slika 3).

Slika 3. Prikaz postojećeg stanja kompleksa „7. juli“. Izvor: Opština Paraćin

U okviru postojećeg kompleksa se nalaze sportski tereni koji su u lošem stanju i ne koriste se. U severnom delu obuhvata nalazi se lokalni Kneselački potok koji je neuređene regulacije, okružen šibljem. Početkom osamdesetih godina na ovom potoku izgrađena je brana i akumulacija „7. Juli“, koja predstavlja najveću atrakciju kompleksa. Brana je locirana na oko 1.000m uzvodno od mesta gde se ovaj potok ukršta sa autoputem Beograd-Niš. U periodu od izgradnje brane do danas nije bilo izraženog tečenja vode u koritu, tako da je predmetna deonica bila suva, korito obraslo šibljem i drvećem, i zasuto nanosom.

Deo obuhvata čini šuma, koja je protkana šumskim, kolskim i pešačkim stazama. Neki delovi šume su u dobrom stanju, dok su pojedini potpuno neprohodni. Danas je kapacitet zelenila neiskorišćen, osim u delu u kom je u ranijem periodu započeta izgradnja sportskih terena. Ulice su uzane, bez trotoara, najčešće sa regulacijom koja ne omogućava smeštaj potrebnih sadržaja. Kompleks je fizički povezan i sa koridorom auto-puta Beograd-Niš u delu bivše benzinske stanice „NIS-PETROL“.

Uprkos ograničavajućim faktorima koji se ogledaju uglavnom u velikoj devastaciji prostora, ali i u posebnim zahtevima usled konfiguracije terena sa velikim nagibima u pojedinim segmentima, veliki prirodni potencijali pružaju velike mogućnosti za izradu kvalitetnih i raznovrsnih urbanističkih rešenja kojim bi se rearfirmisao i revitalizovao prostor.

4 PRIKAZ NAGRAĐENIH IDEJNIH URBANISTIČKIH REŠENJA ZA UREĐENJE KOMPLEKSA „7 JULI“ NA KARADORĐEVOM BRDU U PARAĆINU

Program zadatka je za učesnike konkursa bio izuzetno zahtevan i pristigli radovi su pokazali visok nivo kreativnosti, inovativnosti i stručnosti u pristupu planiranju i projektovanju turističkih i rekreativnih kompleksa. U nastavku je dat prikaz tri najuspešnijih rešenja, sa posebnim osvrtom na njihovu funkcionalnost i doprinos održivosti urbanog prostora.

Prvu nagradu žiri je dodelio radu čiji su autori: Jana Stanković, Boško Živković i Luka Slavić, zbog višestrukih kvaliteta i ispunjenosti uslova projektnog zadatka konkursa. Žiri je izdvojio ovo rešenje kao najprikladnije za datu lokaciju, ocenjujući da se može razviti u uspešan urbanistički projekat (Slika 4).

Predloženo idejno urbanističko rešenje je zasnovano na principima ekološkog urbanizma – poboljšanju upotrebnog potencijala uz očuvanje i poboljšanje prirodnih karakteristika lokacije, pejzaža i elemenata prirode, uključujući autohtono zelenilo, nagib terena i vodene površine. Uz pažljivo dizajniranje, ovaj projekat je odgovorio na sve zahteve koje su postojeće prirodno okruženje i teren nametnuli i obezbedio komponente koje potvrđuju kvalitet otvorenih prostora: funkcionalnost, višenamensko korišćenje, vizuelne i estetske vrednosti, ekološke vrednosti, čitljivost i razumljivost, preglednost, bezbednost. Kompleks “7. juli” je prilagođen svim kategorijama korisnika i sadrži prostore za različite vrste aktivnosti: sportske terene, avantura park, dečija

igrališta, prostore za odmor i okupljanje, centralni park, uređenu plažu sa dokovima. U okviru kompleksa predviđene su i smeštajne jedinice – hotel sa ambulantom u prizemlju u severoistočnom delu lokacije, kao i vikendice od prirodnih materijala u severnom delu lokacije. Na prostranoj plaži jezera smešten je i restoran sa baštom na otvorenom. Pešačke staze se u organskim formama pružaju kroz celu lokaciju i povezuju sve predviđene sadržaje. Ceo kompleks je opremljen česnama, toaletima i kabinama za presvlačenje i tuširanje.

Slika 4. Idejno urbanističko rešenje i prikazi uređenja kompleksa „7 juli” - prva nagrada. Autorski tim: Jana Stanković, Boško Živković, Luka Slavić

Druga nagrada dodeljena je timu u sastavu: Predrag Ristić, Nataša Mitić, Anja Otović i Veljko Jovanović. Žiri je vrednovao ovaj rad kao veliki doprinos revitalizaciji predmetne lokacije u atraktivno rekreativno i turističko područje multinamenskog karaktera, sa raznovrsnim sadržajima za aktivnu i pasivnu rekreaciju i komercijalnim objektima, za aktivaciju priobalja jezera, od izuzetnog značaja za građane Paraćina i potencijalne turiste (Slika 5).

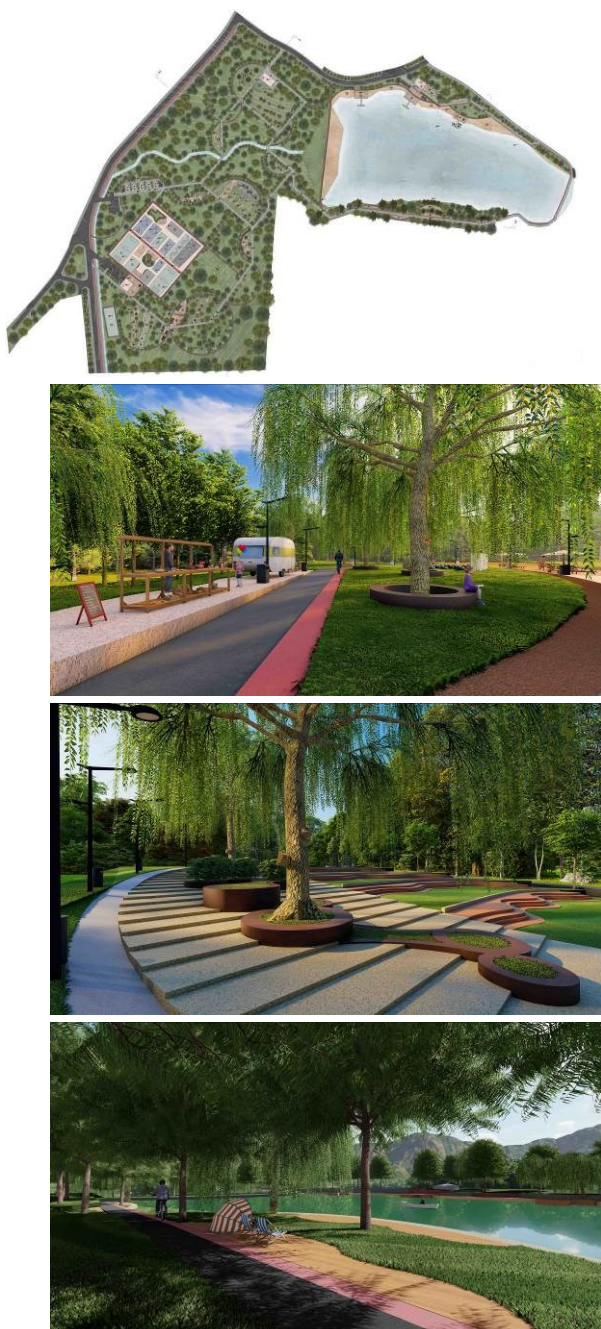
Slika 5. Idejno urbanističko rešenje i prikazi uređenja kompleksa „7 juli“- druga nagrada. Autorski tim: Predrag Ristić, Nataša Mitić, Anja Otović, Veljko Jovanović

Predloženi koncept podrazumeva pažljivu i znalačku integraciju novih intervencija u postojeću strukturu lokacije na više nivoa. Značajnu odrednicu rešenja čini pažljivo trasiranje pešačkih staza i integracija sa terenom u višestrukom padu, odnosno planiranje 3 glavne promenade - prva planirana kroz centralni deo lokacije koja spaja zapadni deo lokacije sa južnom stranom jezera, druga u severnom delu koja vodi do ključnog repera - platoa sa severne strane jezera, i treća promenada u južnom delu na koju se oslanja niz sadržaja lokacije. Na ove promenade nadovezuje se više sekundarnih staza organskih formi, sa idejom stapanja sa okruženjem i kako bi se na što kreativniji način izbegle stroge ortogonalne formena strmom terenu.

Primena koncepta multifunkcionalnosti dovela je do podele na više tematskih zona na lokaciji sa sledećim sadržajima: skejt park, multifunkcionalni prostor za sve kategorije korisnika, sportsko-rekreativni tereni, kafići, mini-golf; u centralnom delu nalazi se piknik prostor, prostor za sedenje i amfiteatar na otvorenom; u severnom delu nalazi se botanička bašta, proširenje uz pešačke staze sa organizovanim sedenjem, staze za biciklizam, vikend naselje, plato, plaža i letnjakovci. Materijali koji su korišćeni su uglavnom obrađeni kamen i drvo, a u svim delovima lokacije nalazi se veliki broj klupa i prostora za odmor, kako bi se svim posetiocima omogućio dovoljan prostor za boravak i odmor u prirodi.

Planirana su i tri parking prostora, u južnom, severozapadnom i severnom delu lokacije. Podeljeni su tako da posetiocima omoguće što brži i lakši pristup do svih sadržaja. Uz saobraćajnicu koja već postoji sa severozapadne i zapadne strane nalazi se veliki broj pristupnih staza do svih sadržaja, a glavni info-pult takođe je pozicioniran u zapadnom delu, pored kafića. U više delova na lokaciji nalaze se toaleti, a u severnom delu, uz plažu, nalaze se i dve kabine za presvlačenje.

Treću nagradu žiri je dodelio sledećim studentima: Mina Stojanović, Nevena Simić, Hristina Radojlović i Jelena Stanković. Žiri je ovaj rad u procesu ocenjivanja video kao kandidata za neku od nagrada zbog više kvaliteta koji su prisutni u osnovnoj koncepciji. Kao vrednost rešenja prepoznata je namera da se posetiocima pruže raznovrsne mogućnosti za sport, rekreaciju, odmor i razonodu, uz uvažavanje prirodnog okruženja i karakteristika prostora. Kompleks je osmišljen tako da se prostor deli na dve zone - sportsko-zabavnu i rekreativnu zonu oko jezera, a koje su međusobno povezane u funkcionalno jedinstven prostor (Slika 6).

Slika 6. Idejno urbanističko rešenje i prikazi uređenja kompleksa „7 juli“- treća nagrada. Autorski tim: Mina Stojanović, Nevena Simić, Hristina Radojlović, Jelena Stanković

U sportskoj zoni dominiraju tereni na otvorenom, prostori za igru dece, kao i specifične aktivnosti poput jahanja, avantura parka i paintball-a. Prostor je dopunjen ugostiteljskim objektom i smeštajnim kapacitetima u vidu bungalova. Rekreativna zona uz jezero uređena je sa fokusom na jezero i prirodni ambijent, obezbeđujući prostor za šetnju, opuštanje uz jezero i uživanje u prirodi. Uz obalu jezera predviđen

je restoran, bioskop na otvorenom, kreativna pijaca na kojoj lokalni umetnici i zanatlije mogu predstaviti svoje radove, igralište za decu, plaža i platoi za sunčanje. Svi sadržaji su uklopljeni uz maksimalno poštovanje i očuvanje prirodnog okruženja. Primarni pešački tok je pravilne forme, omogućujući jasnu organizaciju i prostorni raspored sadržaja. Na njega se oslanjaju dodatne staze koje imaju slobodniju formu. Duž staza su smisljeno i pažljivo uklopljeni prostori za odmor u vidu platoa, zasenčenih površina i letnjakovaca. Kompleks je dobro osmišljen jer je integrisao širok spektar sadržaja koji omogućuju raznovrsne sportske i društvene događaje uz optimalno uklapanje aktivnosti i oblikovnih elemenata u pejzaž.

5 ZAKLJUČAK

Savremene urbanističke tendencije naglašavaju potrebu za humanizacijom životne sredine kroz očuvanje prirodnih vrednosti i zadovoljavanje raznovrsnih potreba građana. U tom kontekstu, važno je maksimalno iskoristiti prirodne karakteristike i prednosti prostora radi stvaranja optimalne sredine za život. Međutim, hiperurbanizacija i tehnološki razvoj često dovode do ekoloških problema i promena u potrebama i stilovima života građana, što zahteva veće ulaganje u sportsko-rekreativne i turističke sadržaje.

U Srbiji, mnogi turistički i rekreativni potencijali su nedovoljno iskorišćeni ili zapušteni, što dovodi do gubitka njihove vrednosti. Strategije razvoja turizma i sporta prepoznaju potrebu za promocijom rekreativnog sporta i ulaganjem u infrastrukturu. Projekat kao što je revitalizacija kompleksa "7. juli" na Karadorđevom brdu u Paraćinu, kroz studentski konkurs, pokazuje potencijal za transformaciju neiskorišćenog prostora u atraktivnu rekreativnu i turističku destinaciju.

Učesnici konkursa su se suočili sa zahtevnim zadatkom koji je najpre podrazumevao analizu postojećeg stanja predmetnog područja, njegovog neposrednog i šireg okruženja, valorizaciju važeće planske dokumentacije i analizu primera dobre prakse, a zatim urbanističko-arhitektonsko rešavanje i oblikovanje prostora. Autori su kroz višemesečni rad uspeli da stvore realna urbanističko-arhitektonska rešenja koja su usklađena sa stvarnim potrebama i mogućnostima predmetnog prostora i okruženja.

Organizacija i realizacija studentskog konkursa imala je širok spektar pozitivnih efekata, kako za same studente i njihov profesionalni razvoj, tako i za lokalnu zajednicu i unapređenje urbanih sredina.

Pokazalo se da konkurs podstiče studente da razmišljaju inovativno i kreativno i da pronalaze originalna rešenja za konkretne urbanističke probleme, kao i da svoje veštine i sposobnosti pokažu široj javnosti, što je od velikog značaj za njihovu buduću karijeru. Uključivanje studenata arhitekture u ovakve projekte donosi kreativna i efikasna urbanistička rešenja koja mogu da doprinesu unapređenju kvaliteta života u zajednici i razvoju urbanih prostora.

Kvalitet rezultata studentskog konkursa verifikovan je i od strane profesionalne zajednice Udruženje urbanista Srbije dodelom sledećih nagrada na XXXII Međunarodnom Salonu urbanizma: u kategoriji studentski radovi I nagrada dodeljena je studentima: Jana Stanković, Luka Slavić i Boško Živković, za rad Idejno urbanističko rešenje kompleksa "7 juli" na Karadorđevom brdu u Paraćinu, a u kategoriji Konkursi I nagradu osvojili su članovi Katedre za urbanizam i prostorno planiranje Građevinsko–arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu: Dr Ivana Bogdanović Protić, vanredni profesor; Dr Milica Ljubenović, docent; master inženjer arhitekture Magdalena Slavković, asistent; master inženjer arhitekture Mihailo Mitković, saradnik i student Nikola Stojiljković, za rad pod nazivom: Saradnja Građevinsko–arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu sa jedinicom lokalne samouprave Paraćin. Time je i od strane profesionalne zajednice potvrđen kvalitet rezultata rada sa studentima i važnost saradnje Katedre za urbanizam i prostorno planiranje i lokalne samouprave.

ZAHVALNOST

Zahvaljujemo se predsedniku Opštine Paraćin, gospodinu Vladimiru Milićeviću i zameniku predsednika Skupštine Opštine Paraćin, gospodinu Milošu Đokiću koji su dali nesebičnu podršku realizaciji studentskog konkursa u nameri da se studentima pruži mogućnost praktične primene ideja i znanja stečenog na fakultetu u realnim prostornim uslovima i da se prezentuju široj javnosti. Posebno se zahvaljujmo na izdvojenim finansijskim sredstvima za publikovanje kataloga i izradu CD prezentacija i izložbu konkursnih radova, čime su omogućili da se studentske ideje i rešenja trajno zabeleže, a sa nastojanjem da se privuče pažnja svih zainteresovanih koji mogu doprineti revitalizaciji lokacije od značaja za kvalitet života građana Paraćina.

Ovaj rad je realizovan uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija

Republike Srbije, prema ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu u 2024. godini evidencioni broj: 451-03-47/2023-01/ 200095.

LITERATURA

- [1] Vujković Ljiljana: **Pejzazna arhitektura - planiranje i projektovanje**. *AGM knjiga*, Beograd, 2018.
- [2] Bogdanović Protić Ivana, Vasilevska Ljiljana, Ljubenović Milica: **Smart park solutions and possibilities for their application in the city of Niš**. *4th International Conference on Urban Planning - ICUP2022*, Niš, 186-195, 2022
- [3] Bogdanović Protić Ivana: **URBANE FUNKCIJE – REKREACIJA, CENTRALNI SADRŽAJI I SAOBRAĆAJ**. *Univerzitet u Nišu, Građevinsko-arhitektonski fakultet*, Niš, 2022.
- [4] **Turistički promet - februar 2024**. *Statistika ugostiteljstva i turizma*, Br. 62 - god. LXXIV, 29.03.2024., Republički zavod za statistiku Republike Srbije, Beograd, 2024.
- [5] **Statistički kalendar Republike Srbije**. Republički zavod za statistiku, Beograd, 2024.
- [6] Gligorijević Živorad, Petrović Jelena: **Turizam u funkciji strukturnog prilagodavanja privrede Srbije**. *Ekonomika*, Vol. 53(1-2), 20-26, 2008.
- [7] **Strategija razvoja sporta u Republici Srbiji za period 2014–2018. godine**. "Službeni glasnik RS", broj 1 od 6. januara 2015. godine.
- [8] **Strategija razvoja turizma Republike Srbije za period od 2016. do 2025. godine**. "Službeni glasnik RS", broj 98 od 8. decembra 2016. godine.
- [9] **Plan detaljne regulacije za lokaciju „Karadorđevo brdo” u Paraćinu**. "Službeni list opštine Paraćin", br. 9/2010
- [10] Živković Jelena, Lalović Ksenija, Milojević Milica, Nikezić Ana: **Multifunctional Public Open Spaces for Sustainable Cities: Concept and Application**. *Facta Universitatis, Series: Architecture and Civil Engineering*, Vol. 17(2), 205 – 219, 2019.
- [11] **Izmena plana generalne regulacije naseljenog mesta Paraćin**. "Službeni list opštine Paraćin" br. 7/2018